Zekât kimlere verilir?

“Zekât nerelere verilmelidir?”

Kur’ân’da zekâtın sekiz sınıfa verilebileceği beyan edilir. Bunlar: Fakirler, miskinler, zekât işinde çalışanlar, müellefe-i kulûb, köleler, borçlular, Allah yolunda olanlar ve yolda kalmış olanlardır.1
Bu sınıflar üzerinde kısaca duralım:

Fakirler: Zekât verebilecek mâlî gücü olmayanlara ve “talebe-i ulûm” sıfatına haiz yardıma muhtaç fakir talebelere zekât verilir.

Miskinler: Başkalarına el açacak kadar yoksul bulunan ve zarûrî ihtiyaçlarını dahî teminden âciz kalanlardır.

Zekât işinde çalışanlar: Yetkili bir kurum ve kuruluşça zekâtın toplanmasında görevlendirilen kişiler, zekât işinde çalışanlar, yaptıkları işin karşılığını, yani önceden belirlenmiş ücretini zekât fonundan alabilirler.

Müellefe-i Kulûb: Kalpleri İslâm’a yakın olanlar, hidâyete ermesi an mes’elesi olanlar ve İslâm’a ısındırılacak kimselerdir. İslâm ve Îmân hakîkatlerini tebliğ ve neşredenler, müellefe-i kulûb lehine kullanacakları her türlü levâzımat ve araç-gereci zekât fonundan karşılayabilirler. İslâmiyeti yaymak, duyurmak, neşretmek, tanıtımını yapmak ve İslâm ahlâkının kemâlâtını tebliğ etmek amacıyla yapılan kitap, dergi, gazete ve radyo da dahil muhtelif yayın çalışmaları; seminer, açık oturum ve konferans da dahil muhtelif programlar; her türlü çağdaş iknâ ve tanıtım faaliyetleri ile medenî tebliğ faaliyetlerinin zekât fonundan istihkâkı vardır. Gayrimüslim ülkelerde yeni Müslüman olanlar aracılığıyla farklı kesimlere ve çevrelere ulaşabilmek için yapılan çalışmalar zekât fonundan desteklenebilir.

Köleler: İnsan hürriyetine büyük önem veren Kur’ân, kölelerin serbest bırakılmaları için zekât fonunu istihdâm eder. Kur’ân’ın, insanın “irâde hürriyetinin” değerini “ibâdet” kapsamına alması ibret verici değil mi?

Günümüzde köleliğin bütün dünyâda tarihe karışması, Kur’ân’ın evrensel hâkimiyetinin tecellîsinden başka bir şey olabilir mi?

Borçlular: Meşrû bir sebeple borçlanan ve borcunu ödemekten âciz kalan Müslümanlara zekât verilebilir.

Yolda kalmış olanlar: Meşrû bir yolculuk ve sefer niyetiyle memleketinden ayrılan ve fakat başka memleketlerde parasız pulsuz kalanlar da zekât gelirleriyle desteklenir.

Allah yolunda bulunanlar: İ'lây-ı kelimetullah için cihâd edenler. Allah'ın adını yüceltmek, duyurmak, tebliğ etmek, yaymak, tanıtmak ve neşretmek için mücâhede edenler, çalışanlar, faaliyet gösterenler de, ihtiyaç duydukları her türlü sarf malzemeleri hususunda zekât fonundan desteklenirler.

Dört mezhebe göre, Allah yolunda cihad edenlere, ihtiyaçları olan silâh, at, yiyecek, içecek ve yol masrafları zekât fonundan karşılanır. Şâfiî mezhebine göre Allah yolunda cihad edenler zengin bile olsalar; yol, ikâmet ve diğer masrafları bu fondan karşılanır. Giyim, silâh, eşya ve diğer malzemelerini taşımak için gerekli vâsıta bu fondan temin edilir. Mücâhede süresi içinde bakmakla yükümlü oldukları çoluk ve çocukları, ailesi ve yakınlarının nafakaları da zekât fonundan ödenir.

Eskiden cihadın kılıçla, kalkanla, silâhla, atla yapıldığını; günümüzde ise medenî milletlere ve insanlara karşı maddî cihad yerine mânevî cihâdın ön plana çıktığını, bunun da kitapla, kalemle, yayınla, neşriyâtla ve muhtelif beşerî ve sosyal faaliyetlerle yapıldığını nazara alan çağdaş âlimler, Müslümanlar yararına yapılan her türlü hayırlı faaliyetlerin zekât bütçesinden istihkâkı bulunduğunu beyan ederler. Elmalılı Hamdi Yazır, İ'lâ-yı kelimetullah yolunda bulunanlara zekâtın verilebileceğini beyan ederken2; Yusûf El-Kardavî cihadın sadece silâhla ve kılıçla yapılmadığını; Peygamber Efendimiz'in (asm) "Sultana karşı hakkı konuşmayı" "en efdal cihad" saydığını ve "dil ile cihâdı" tavsiye buyurduğunu kaynakları ile gösterdikten sonra, yeryüzünde Allah'ın adını yükseltmeyi amaçlayan, gençleri ve toplumu zararlı ve yıkıcı yayınlara karşı korumak, İslâmı, îmânı ve iyi ahlâkı öğretmek ve teşvik etmek için kurulan her türlü İslâm ve Îman merkezlerinin "cihad" mânâsından ayrı düşünülemeyeceğini; binâenaleyh böyle hayır merkezlerinin zekât bütçesinden payının ve istihkâkının öncelikle bulunduğunu kaydeder.3 Hanefî Mezhebi âlimlerinden İmam Kâsânî ile4, müfessirlerden Fahrettin Râzî'nin5 görüşleri de bu meyândadır.

Bedîüzzaman Hazretleri ise İslâmın gelişmesi ve Müslümanların gelişmiş milletler seviyesine yükselmesi için zekât gelirlerinin "millet menfaatine" harcanmasını tavsiye eder6; "Medresetü'z-Zehrâ"nın İslâmiyet'e ve insâniyete gösterdiği hizmetle, zekâta şüphesiz istihkâk kazandığını beyan eder.7

Zekâtımızı verirken çevremizi ve Müslümanları iyi tanıyalım. Onların hallerini arz etmelerini ve dertlerini anlatmalarını beklemeyelim. Yukarıdaki şartlar çerçevesinde zekât vermeye en lâyık olan özel veya tüzel kişilikleri, şahısları veya organizasyonları

bulalım ve zekâtımızı gönül rahatlığıyla verelim.

Dipnotlar:

1- Tevbe Sûresi, 9/60
2- Elmalılı M.H., Hak Dîni K.D., 4/2579
3- Kardavî, Ç.M. Fetvâlar, 1/388
4- Bedâiu’s-Sanâî, 2/45
5- Tefsîr-i Kebîr, 16/113
6- Münâzarât, S. 64
7- Münâzarât, s. 81